

Egy kicsit fölé kell lőni

Schiller Kata felvétele

BESZÉLGETÉS BÁTYAI EDINÁVAL

hónapig a mi városunkban dolgozik egyszerre a legtöbb Kossuth-díjas, Liszt-díjas, Jászai-díjas és Erdemes Művész, beleértve a rendezőket, jelmez- és díszlettervezőket és vezető színészeket, már eleve magas minőséget garantál.

– Ez az örök dilemma: kiszolgáljuk-e az eleve sokrétű közönség – sokszor csak vélt – igényét, gondolván, hogy csak akkor jön be az előadásokra, vagy ízlést is nevelünk?

– Nevelni kell, folyamatosan. Elnézést a hasonlatért, de egy gyerek sem tudja mindig, hogy hosszú távon, a fejlődése érdekében neki mi a jó – a mi felelősségünk, hogy amit kínálunk, nyitottá tegye a közönséget az új iránt, és fejlessze a befogadóképességét. Úgy gondolom, jó úton járunk, mert gazdaságilag ez az ország egyik legstabilabb nyári színháza, és mindig nagyon jó visszajelzéseket kapunk a közönségtől és a szakmától is. Az eredményeinket tavaly a Superbrands szakmai bizottsága is felismerte: a fesztivál elnyerte a Superbrands díjat. Azok, akik már a következő évre megvásárolják a jegyet, valószínűleg nem csalódtak.

– Tudna példát mondani arra, ami inkább az ízlésnevelés kategóriájába tartozik?

– Büszke vagyok arra, hogy az operát és az operettet is sikerült közelebb vinnünk a fiatalok ízlésvilágához, melytől ma már mindkét műfaj meglehetősen távol áll. A hagyományokat természetesen tiszteletben tartva, ám modern, fiatalos koncepcióval valósult meg az igazgatásom kezdete óta több produkció is, így a *Csárdáskirálynő*, a *Marica grófnő*, a *Turandot* vagy éppen a *Carmen*. Bizonyíthatóan megnőtt a fiatalabb korosztály érdeklődése e két műfaj iránt a Dóm téren.

– A Szabadtéri Játékok műfajai tehát a musical, az operett, a tánc, a színház és az opera – hogyan súlyozná ezeket?

– Olyan egyensúlyt kellett megteremtennem, ami gazdaságilag és művészileg is megállja a helyét. Tehát hiába álmodozom én arról, hogy *III. Richárdot* és *Csongor és Tündét* is játsszunk, ez itt nem megoldható. A tánc, az opera és a próza alacsonyabb előadásszámban megy, az operett, a musical és a rockopera biztosítja a megfelelő nézettséget. Ezzel tudunk variálni, de igyekszünk minden évben minden műfajt bemutatni.

– A helyszín – Szeged esetében tehát a monumentalitás – általában meghatározó. Lehet máshová készült előadás a Dóm térre adaptálni, vagy minden produkció eleve ide készül?

– Igazgatóként arra törekedtem, hogy csak Szegeden legyen látható az, amit meghirdetünk. Az opera-, az operett- és a néptáncbemutatóink mind a Dóm téren készültek. Ám van olyan helyzet, amikor kell a koprodukciós partner, éppen például az anyagi megfontolások miatt. A zenés műfajok sokkal többet kerülnek, mint

– A Szegedi Szabadtéri Játékok életkoráról két számot találtam: 60 és 80. Melyik a helyes?

– A rendezvény 1931-ben nyitott egy passiójátékkal. Azóta a koroknak megfelelő metamorfózisokon ment keresztül, és mára a legjelentősebb nyári fesztivállá nőtte ki magát. Tavaly lett tehát nyolcvanéves, de közben 1939 és 1959 között, a háború és egyéb nehézségek miatt, húsz év kimaradt.

– Statisztikájuk szerint a hatvan aktív nyár alatt kilencszáz előadást tartottak, háromszázharminc bemutatóval. Milyen korszakokra bontható ez a hosszú idő?

– A szellemiségét tekintve ez mindig klasszikus népszínház volt, és erről az útról szerencsére senki nem akart letérni, nem akarta egyetlen téma vagy egyetlen műfaj szolgálatába állítani a rendezvényt. Végig megmaradt a próza, a tánc és a zenés műfaj, ez utóbbin belül az opera, az operett, a kilencvenes évektől pedig a musical és a rockopera is.

– Tehát mindent mindenkinek?

– Igen.

– A fesztiválok jellege és kínálata sokszor az igazgató vagy intendáns személyéhez, művészi meggyőződéséhez és ízléséhez kötődik, ami szerintem teljesen rendben van. A jelentős fesztiváloknál olykor határozottan érezhető a vezetőválasztás, és a közönség kíváncsian várja az újat.

– Ön kulturális menedzser vagyok. A fesztivál művészeti arculatát a művészeti vezető, Kesselyák Gergely határozza meg. Annak pedig, úgy gondolom, nem a vezetőséget, hanem az előadások mondanivalóját és minőségét kell tükröznie.

– Hogyan foglalható össze a fesztivál küldetése?

– Nagyon alázatosnak kell lenni a művekkel, alkotókkal, művészekkel és a közönséggel szemben. Ismernünk kell a közönség igényét, és nem azt kell kiszolgáltatni, hanem mindig egy kicsit „fölé lőni”. Ez a művészeti vezető és az én életfilozófiám is. Az, hogy két

a többi, ezért az idén például a Győri Nemzeti Színházzal közösen hozzuk létre a *Dr. Jekyll és Mr. Hyde* című musicalt, amit az itteni bemutató után ők otthon is fognak játszani.

– *Hova vihetők még el a Dóm térre készült produkciók?*

– Kőszínházak közül a győri színház és az Opera az a két helyszín, amellyel kompatibilisek az előadásaink. Vittünk már előadást a debreceni Főnix Csarnokba és a Budapest Sportarénába is. Ezekben az esetekben nem kell kompromisszumot kötni, hiszen hasonlóak a méretek és adottságok.

– *Mekkora a stabil törzsközönségük?*

– Jelentős. Minden este készítettünk felmérést – életkorról, kultúrafogyasztási szokásokról, származási helyről, preferenciákról stb. –, ezek a megbízható adatok számunkra a következő évad megtervezéséhez is szükségesek. Az elmúlt három év közönségadatainak összegzése nagyon érdekes tanulságokkal szolgál. A válság nálunk csak tavaly kezdett érződni. Évekkel ezelőtt a közönségünknek 64 százaléka volt nem szegedi. Büszkéek vagyunk a turisztikai vonzerőnkre, mert ez a jegyvásárláson kívül igen jelentős egyéb bevételt biztosít a város számára. Mindenesetre úgy tűnik, a válság ellenére nem veszítettük el a közönség bizalmát, s bár 2011-ben 60 százaléka alá csökkent a nem szegediek aránya, ez még mindig szép szám.

– *Jönnek-e külföldiek, és honnan?*

– Általában rajtam kérnek számon, miért ilyen kevesen. Azt szoktam mondani: a kínálatunk eladható minőség, ezért a turisztikai szakembereknek kellene aktivizálniuk magukat. A mi büdzsénk nem engedi meg, hogy külföldre is hirdessünk. Mindazonáltal magán-szorgalomból Romániával és a vajdasági Szabadkával tartjuk a kapcsolatot, tehát a régióban igyekszünk eladni magunkat. De ez még valóban csak folyamatban lévő törekvés. A külföldiek „becserkészése” külön tudomány – ez még a jövő feladata. Én mindenképpen ambicionálom ezt, egyébként is régióban gondolkodom. Mindenesetre, válság ide vagy oda, tavaly is 92 százalék fölött volt a látogatottságunk.

– *Ez nagyon impresszív szám.*

– Nem szeretek panaszkodni, de tény, hogy évről évre hihetetlen erőket kell megmozgatnunk, hogy magunkhoz csábítsuk a közönségünket.

– *Nagyon sok a közönség figyelmére, pénzére és kulturális igényére pályázó esemény, információ és szórakozási lehetőség, amellyel versenyezniük kell.*

– És óriási túlkínálat van ingyenes vagy filléres rendezvényekből. Mi pedig – bár évek óta nem emeltük a jegyárainkat – az ország legdrágább kulturális eseménye vagyunk, az átlagos jegyár hétezer forint (legalacsonyabb a táncrendezvényre: kétezer-ötszáz, legmagasabb az opera- és a musical-előadásokra: tizenötezer forint).

– *Az időjárással milyen viszonyban vannak?*

– Felkészülve várunk az utolsó pillanatig, folyamatosan tájékoztatjuk a közönséget, és ha sehogy sem lehetséges előadást tartani, esőnapot kínálunk. Nyilván volna a nézőtér befedésére is mód, hiszen stadionokat is be szoktak vonni ideiglenes tetővel, de ez egyelőre az álom kategóriájába tartozik.

– *Mennyire tájékozódik hasonló fesztiválokról? Van-e ideje ezeket látogatni? Mit lehet átvenni tőlük?*

– Igazgatói kinevezésem előtt jelentős francia, német, olasz, balti államokbeli és romániai fesztiválokat tudtam végigtanulmányozni, és sok mindenre ott figyeltem fel. Ott is azt láttam, hogy a közönségre óriási figyelem irányul, nem véletlen tehát, hogy minden évben elvégeztetjük a már említett szociológiai felmérést a kultúrafogyasztásról, nézői elégedettségről.

Nyilvánvaló, hogy egy bregenzi vagy salzburgi színvonalú fesztivál ugyancsak az álom kategóriája, hiszen egészen más költségvetésből dolgoznak, ugyanakkor azt is láttam, hogy nem minden a pénzen múlik. A szándék és a jó ötlet nagyon fontos. Úgy gondolom, kínálat és szemlélet szempontjából például a francia Chorégies d’Orange-tól már nem állunk nagyon messze. De a berlini komolyzenei fesztiváloktól sem vagyunk nagyon lemaradva.

– *Említene valamit, amit külföldön tanult meg?*

– Azt hiszem, ez alkati kérdés – én logisztikában tanultam nagyon sokat. Szerintem egy fesztiváligazgatónak jó szervezési és rendszerlátási képességre van szüksége. Nagyon fegyelmezettnek kell lenni, és az önmagunk által felállított szabályokat következetesen be kell tartanunk.

– *Tehát elvárja minden rendű-rangú résztvevőtől, hogy idejében és felkészülve ott legyen, ahol kell.*

– Pontosan. Nincs pardon. A másik lényeges dolog, hogy én nem szeretek „bratizni”. Minden művésszel nagyon jó viszonyban vagyok, de bizonyos személyes határokat nem lépünk át. A baráti, hát még a rokoni kapcsolatok veszélyeztethetik a sikert. Sokkal egyszerűbb az élet kivételezések és részrehajlások nélkül. Külföldi útjaimon tanultam meg azt is, hogyan kell egy szponzorral vagy egy külföldi művésszel tárgyalni.

– *Meghívna-e külföldi fesztiváligazgatókat? Esetleg valamiféle együttműködés reményében?*

– Igen, és rádiókat, producereket is. Bízom benne, hogy ezekből majd terem valami.

– *Mik azok a dolgok – kicsik vagy nagyobbak –, amik még javításra, fejlesztésre szorulnak?*

– A műszaki infrastruktúrát mindig lehet és kell fejleszteni, hiszen ezeknek az eszközöknek az élettartama két-három év. Ha marad egy pici pénzünk, ebbe fektetjük. Ötévenként le kell cserélni a színpad deszkázatát, különben balesetveszélyessé válik. Nagyon fontos lenne az egész Dóm téri infrastruktúrát XXI. századira fejleszteni. Gyakran röstelkedem a művészek előtt az öltözők miatt, hiába pofozgatunk rajta minden évben egy kicsit – festettünk, bútorokat cseréltünk, a mosdókat felújítottuk. De hát lehetne itt színpadtechnikai csodákat is megvalósítani – több milliárd forintért...

– *Van-e versenyképes marketingstratégiájuk?*

– Ismét hangsúlyoznám a szociológiai felmérésünket, ezt természetesen felhasználjuk az évek során egyre markánsabb marketingstratégiánkban. Én mindent szeretek személyesen a kezemben tartani, ezt is.

– *Az a típus tehát, aki nem könnyen delegál.*

– Igen. De azért hagyom a szakembereket érvényesülni. Indítottunk egy Facebook-kampányt, mert a Facebook valóban verhetetlen. A fiatal kollégáim mindig büszkén mondják, hogy a profilunkat több mint tízezer követik, amit kőszínházak közül is csak kevesen érnek el. Léptünk még egy nagyot a fiatalok felé – az okostelefonokra is indítottunk egy kampányt. Így aztán

át kellett strukturálnunk a marketingünket, például kevesebb nyomtatott szóróanyagot készítettünk, amivel a tudatos környezetvédelmi szempontokat is követni tudjuk.

– *Tartanak-e bevezető előadásokat iskoláknak, tanároknak?*

– Amikor tavaly, a Szegedi Szabadtéri Játékok nyolcvanadik születésnapjára bemutattuk *Az ember tragédiáját*, a Reök-palotában – az összművészeti központot a Szabadtéri működteti, így szintén az én vezetésem alatt áll – egy Madách-konferencián keresztül mozgósítottuk a város összes középiskolását és tanárát, hogy vigyék el az előadás hírért. Nagyon jól meg lehetett mozgatni a fiatalokat. Egy filmkészítési díjat is kitaláltunk; rávettük őket, hogy a próbafolyamatok alatt járjanak ki a Dóm térre forgatni. Voltak kihelyezett irodalomórák is a Reök-palotában. Rendeztünk a téren egy esőbiztos plakátokból álló Madách-kiállítást is. Az a hatvanötézer ember, aki a nyár folyamán ellátogatott az előadásainkra, ezeket is megnézte. Nagyon szeretik az ingyenes közönségtalálkozókat is, ahol egy-egy előadás kapcsán két-három alkalommal találkozhatnak az alkotógárdával és a színészekkel. Erre óriási az érdeklődés a sajtó és a közönség részéről egyaránt.

– *Mennyire tud előre tervezni? Szinte minden kulturális intézmény azzal küzd, hogy nem láthatja előre fennmaradásának és programjainak biztonságát.*

– Hosszú évekbe került, amíg meg tudtam értetni a fenntartóval, hogy csak akkor tudok tervezni, ha legalább három évre biztosítva látom az anyagi támogatását. Cserében inkább lemondtam az inflációkövetésről, csak tudjam biztosan, hogy mekkora összeg áll rendelkezésünkre.

– *Tehát, mondjuk, 2005-ös támogatást kap most, amikor már 2012-es árakkal kell számolnia?*

– Igen. A durván egymilliárd forintos költségvetésünkből a fenntartó önkormányzat 360 milliót biztosít a Reökre és a Szabadtérre. Nagyjából 400 millió jön be a jegyárakból – a fennmaradó 300 milliót magunknak kell előteremtenünk: ez a társasági adóból levonható támogatásokból, szponzorációból, a helyszínek bérbeadásából származó pénzekből, pályázatokból jön össze. Ez mind az én felelősségem. A jelentős, tíz-húsz milliós szponzorokat „kivérezette” a válság; illetve a társasági adóból levonható támogatást viszont már a sportnak is adhatják, tehát ezért is többet kell küzdeni. Kisebb, egy-két milliós szponzorok akadnak. Ez kereskedelmi alapú, tehát reklámot és jegyet kell adni érte.

Számos szakmai szervezetnek vagyunk tagja, s ott gyakran konzultálunk erről is a kollégákkal.

– *Kooperációk?*

– A debreceni Csokonai Színházzal együttműködve mutattuk be a *Mária* című musicalt a Főnix Csarnokban (a színházban nem fért volna el).

Egyébként fontos lenne tudatosítani, hogy bármekkora válság és bármilyen békétlenség van is az országban, a kortárs művek között értékes darabok születnek. Fontos, hogy ezek teret kapjanak; ilyenkor félre kell tenni minden szemléletkülönbséget. Be kell mutatni az új művészeket és új darabokat, ez is a népszínházi küldetés része.

– *Az ember azt gondolná, hogy éppen a népszínházi jelleg nemigen teszi lehetővé a kortárs művek bemutatását.*

– Kortárs operát például biztosan nem tudnánk bevalni, hiszen esténként négyezer emberrel nem lehet kísérletezni. Én magam szerelmese vagyok a kortárs operának – ezért voltam ötletgazdája az Armel Operaversenynek is öt évvel ezelőtt. Ebben ugyan idő hiányában tevékenyen nem tudok részt venni, de intézményünk kommunikációs felületeket tud kölcsönadni a fesztivál idejére. Én természetesen az összes előadást megnézem.

– *Mit tart eredménynek és mit kudarcnak?*

– Eredménynek azt tartom, hogy amit kimondok, az meg is valósul. Különösebb kudarcélményem nem volt, de ez attól függ, ki mit él meg kudarcnak. Haragot, rossz viszonyokat fenntartani rossz dolog. Ha valami nem sikerül, azt megpróbálom megérteni és tanulni belőle.

– *Ha kívánhatna valamit, és nem volnának jelentős anyagi korlátok, mi lenne az?*

– A technikai fejlesztést és az infrastruktúra javítását. És szívesen emelném az előadásszámot. Nagyon melegek a nyarak, tehát játszhatnánk többet, elkezdhetnénk hamarabb. Most július 6-tól augusztus 22-ig tart az eseménysor, ezalatt öt produkció tizenhat előadásban zajlik a Dóm téren. A Reök-palotán kívül szintén hozzánk tartozik az Újszegedi Szabadtéri Színpad – egy régi kertmozi, talán a Városmajori Színpadhoz hasonlít, 1000-1200 férőhellyel –, ott is megőrizzük ezt a műfaji sokféleséget, de ez inkább mint befogadó színház működik.

– *Mondjon három kedvenc előadást. Talán igazságatlanság, de mégis.*

– Nagy álmom volt *Az ember tragédiája* bemutatása, és nagyon örülök, hogy erről nem tettem le, noha sokan mondták, hogy a darab nehéz, és a prózának nincs létjogosultsága ebben a környezetben. Úgy éreztem, a rendező álmának megvalósítását kötelességem segíteni – ehhez biztosítani kellett az anyagi hátteret. Többek között zenét szereztünk hozzá, így az előadás nem került kevesebbe, mint egy operett. Nagyon nagy dolognak tartom, hogy nyolcezer embert láthatta a *Tragédiát* a Dóm téren.

1988 óta dolgozom a Szabadtéri Játékokon, tehát nagyobb távlatban is említhetek kedvenc előadásokat. Az első meghatározó élményem az 1973-as *János vitéz*, Horváth Zoltán rendezése. Alföldi Csárdáskirálynője is egyik kedvencem, ami első igazgatói évadomban került színre. Amikor a szünetekben belehallgatok a közönség kommentárjaiba, nagyon tanulságos dolgokat hallok. Egy üzletember típusú férfi azt mondta: ha mondtátok volna, hogy ilyen az operett, akkor eddig is néztem volna.

– *Mennyire érez politikai nyomást? Le tudja-e rázni magáról ezt a mai kettéosztottságot?*

– Igyekszem nem foglalkozni vele. Nem kell félni. A kampányindító budapesti sajtótájékoztatón elmondtam, hogy ha egy évadban dolgozik nálunk Alföldi Róbert és Vidnyánszky Attila, akkor ott talán túl nagy baj nem lehet.

AZ INTERJÚT KÉSZÍTETTE:
RÁCZ JUDIT